

התמלוגים על חומרי הגלם ליצור מלט חוות דעת כלכלית

ד"ר יעקב שייניץ וחן הרצוג

16 בדצמבר 2013

הבהרה

מצגת זו מהווה סיכום קצר לדו"ח המלא של חוות דעת מקצועית לגבי תשלום תמלוגים על חומרי הגלם ליצור מלט. הדו"ח הוכן להזמנתה של חברת המלט "נשר".

הנהלת נשר, או מי מבעלי המניות שלה, לא התערבו בהכנת חוות דעת זו ועל כן, הן הכתוב והן הסגנון, מייצגים ומשקפים רק את: דעתנו המקצועית, ניסיונו בתחום והמידע שבידינו. כמובן שהמצגת והדו"ח המלא לא בהכרח משקפים את דעת "נשר".

יעקב שיינין וחן הרצוג

מסקנות חוות הדעת

- ✓ התמלוגים המשולמים כיום על ייצור מלט בסך **2.12** ש"ח לטון אבן גיר ו- **2.07** ש"ח לטון חרסית, מסתכמים לכ- **3.27** ש"ח לטון מלט.
 - ✓ אבן גיר וחרסית ליצור מלט, הם "משאבי טבע" שלא נמצאים במחסור, וכשכאלה אין דרישה כלכלית לגבות בגינן תמלוגים.
 - ✓ גם אם תידרש כריית אבן גיר בנגב תוך תוספת עלות הובלה, היא לא תידרש לפני 2060, והתמלוגים הנוכחיים מספיקים למתן פיצוי להפרש ההובלה, לפחות עד שנת 2100.
 - ✓ הפיקוח ההדוק על מחירי המלט, מתמרץ התייעלות ביצור, מונע רווחי יתר מהיצרן, ומספק לצרכנים מלט במחיר הוגן.
- לפיכך, אין מקום להעלות את התמלוגים על משאבי הטבע ליצור מלט**

המלט – מוצר עתיר הון ואינו "אוצר טבע"

✓ המלט, מוצר מקומי בעל ערך מוסף גבוה הדורש השקעות ענק ומשתמש באבן גיר שאינה נמצאת במחסור בקרקע.

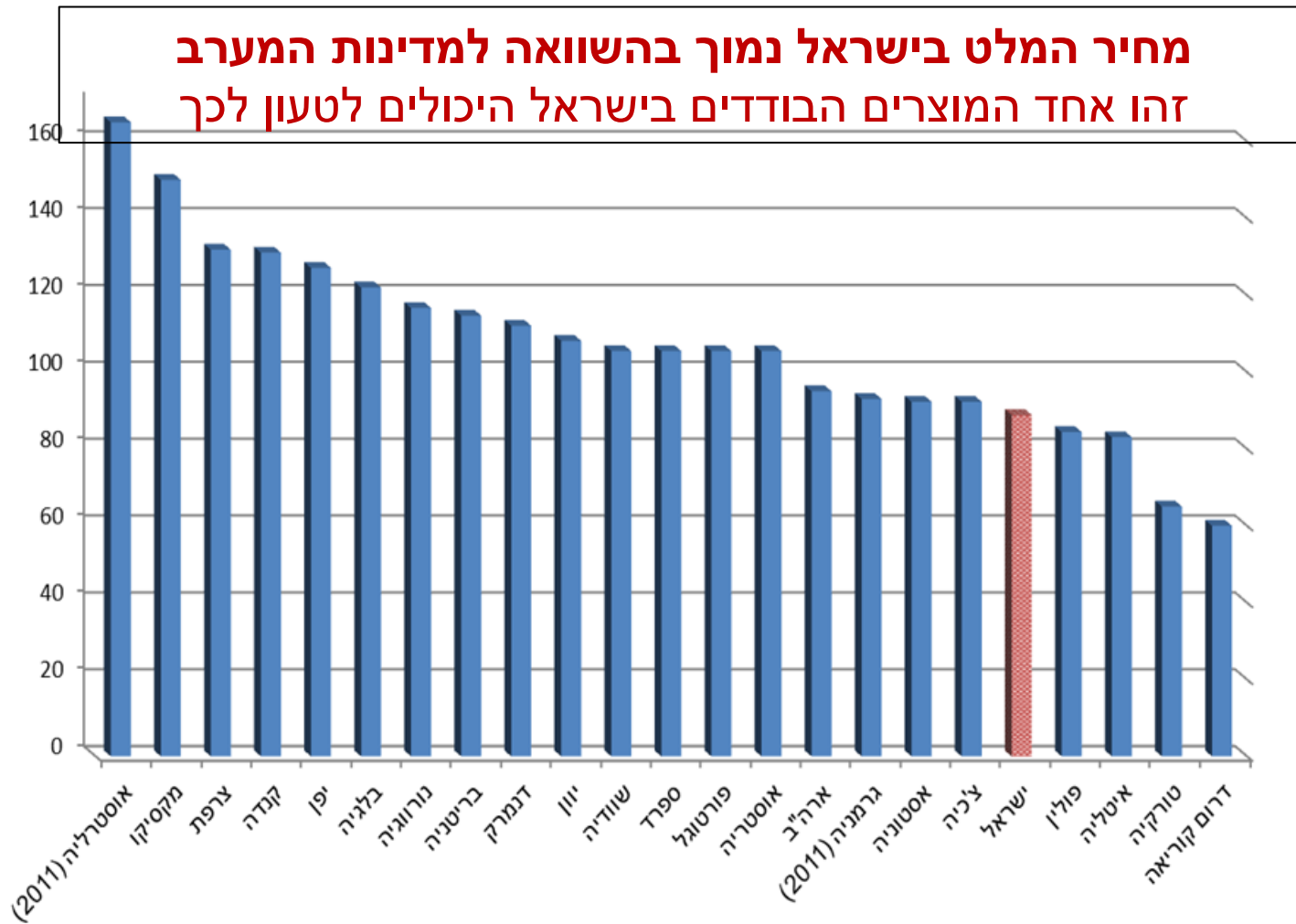
✓ קו הייצור ברמלה, יעיל ביותר ומספק מלט במחירים נמוכים.

✓ המלט, מוצר ללא יכולת יצוא בטווח הארוך, כי צפויה תחרות עצומה לאחר שיוקם מפעל מלט ברשות הפלשתינית.

✓ קיימת חשיפה זמנית גדולה לייבוא מלט מטורקיה עקב עודפי כושר יצור זמניים שם ורמות השכר הנמוכות.

תוספת מס (או תוספת תמלוגים) תביא לעליית המחיר לצרכן והינה למעשה מס על מוצר ספציפי הפוגע ברווחה הכלכלית.

מחיר טון מלט, בשער המפעל, במדינות המפותחות (בדולרים) לשנת 2012

אבן הגיר למלט – החומר הנפוץ

העובדות (על פי סקר של המכון הגאולוגי):

הרוב המכריע של ארץ ישראל מורכב מאבן הגיר, כל הצבע הירוק במפה.

לכן, אין כל מחסור באבן גיר ליצור מלט למאות רבות של שנים.

המחסור לכאורה, הוא בירוקראטי ונכון "לשעתו". אינו מייצג תכונה על פני זמן.

כדאי לדעת: "סלעי גיר שכיחים ביותר בארץ ישראל והם הבונים העקרים של הרי הגליל, הכרמל, הרי יהודה וחברון וכל צפון ומרכז הנגב".

מודלים כלכליים

אבן הגיר למלט – "משאב טבע" שאינו במחסור

✓ אבן הגיר ליצור מלט, משאב טבע שאינו במחסור ולכן הוא אינו "אוצר טבע", ואין רציונל להטיל עליו תמלוגים או דמי זיכיון.

✓ העובדה שהמדינה לא מחלקת רישיונות נוספים לכריית חציבת אבן גיר ליצור מלט היא, כי רישיונות כאלו לא נדרשים היום. וע"כ זו החלטה לא אפקטיבית כלכלית, "שמחיר הצל" שלה 0.

✓ ברור לחלוטין שכאשר יידרש רישיון נוסף לכריית אבן גיר למלט במרכז, שיש בה כמויות עצומות, הוא יינתן. האלטרנטיבה להביא אבן גיר מהנגב בעלויות גבוהות, היא ללא הגיון כלכלי !

אין באבן גיר ובחרסית מרכיב של "רנטה כלכלית"
(מלבד פערי הובלה, ראו להלן)

הפיקוח על המלט נועד למנוע רווחי יתר

✓ חברת נשר מוגדרת "כמונופול" על ידי הרשות להגבלים עסקיים ויש עליה פיקוח מחירים.

✓ הפיקוח נעשה כיום לפי "נוסחת סוארי" ועתה פועלת וועדה ממשלתית הבוחנת את עדכון שיטת הפיקוח הרצויה.

✓ מטרת הפיקוח למנוע כוח שוק עודף, כך שנשר תקבל "שיעור תשואה הוגן", שלא יהיו לה רווחי יתר, אבל שתהיה יעילה.

✓ היעילות של "נשר" ביצור, מוכחת באמצעות השוואת מחירים.

המשמעות של הפיקוח הוא העדר רווחי יתר בכל שרשרת הערך של ייצור המלט, כולל כריית חומרי הגלם.

הריכוזיות בייצור מלט במדינות ה-OECD, הקטנות, 2012

מס' חברות מעל 1 מיליון טון	אוכלוסייה (מיליון)	ביקוש מקומי למלט מיל' טון	המדינה
2	9.90	1.90	הונגריה
1	9.50	2.35	שבדיה
2	8.40	4.60	אוסטריה
1	8.00	4.95	שוויץ
1	7.60	4.30	ישראל
1	5.60	1.32	דנמרק
1	5.40	1.63	פינלנד
2	5.40	1.25	סלובקיה
1	5.00	2.15	נורבגיה
2	4.60	1.90	אירלנד
0	4.50	1.12	ניו-זילנד

המבנה העתידי של ענף יצור המלט בישראל

✓ צפוי להתבסס על 5 גופים עיקריים (בדומה לדו"ח "הרשקוביץ"):

2 יצרני מלט ישראלים – עד 7 מיליון טון לשנה
2 יבואני מלט - עד 2 מיליון טון לשנה
1 יצרן מלט ברשות הפלשתינית – מעל 2 מיליון טון

✓ מבנה זה יספק את הביקוש המקומי למלט (על פי דו"ח "הרשקוביץ") לפחות עד שנת 2060 באתרי היצור הקיימים תוך יצירת תחרות ורכישת עד 20% מלט מיבוא.

✓ המעבר לנגב להקמת מפעל נוסף צפוי להידרש רק לאחר 2060

✓ התמלוגים כיום (3.27 ₪ לטון מלט) יספיקו למימון כל תוספת עלויות ההובלה מהמפעל בנגב לפחות עד שנת 2100 (ראו להלן)

יצור עצמי של מלט ברשות הפלשתינית

✓ כיום נשר מייצאת חלק משמעותי (כ-20%) מתוצרתה לרשות הפלשתינית.

✓ יצוא זה הינו זמני במהותו, שכן בשטחי הרשות הפלשתינית כמויות בלתי מוגבלות של אבן גיר שיכולות לשמש חומר הגלם ליצור מלט.

✓ על פי ההיגיון הכלכלי והפוליטי, הפלשתינים צפויים להקים לעצמם מפעל מלט, אפילו בעידוד ישראל כחלק מהסכמי סחר כלכליים.

✓ להערכתנו, בתוך מספר שנים הפלשתינים צפויים להתחיל לבנות לעצמם מפעל מלט בעל כושר יצור של מעל 2 מיליון טון.

המשמעות הכלכלית - מפעל מלט פלשתיני בהיקף של 2 מיליון טון עוד לפני שנת 2030 שיכרסם במכירות נשר לשוק המקומי.

תחזית ביקוש והיצע מלט בישראל

היצע המלט בישראל

נשר רמלה ✓	עד 5 מיליון טון
הרטוב (שדרוג והרחבה) ✓	עד 2 מיליון טון
יבוא מחו"ל ומהפלשתינים ✓	עד 1.8 מיליון טון (20% מהביקוש)
סה"כ היצע מלט.....	כ-8.8 מיליון טון לשנה

תחזית הביקוש למלט בישראל, (במיליוני טון)

שנת 2030 ✓	6.1 (מתווה דו"ח הרשקוביץ)
שנת 2040 ✓	6.9 (מתווה דו"ח הרשקוביץ)
שנת 2050 ✓	7.8 (על פי קצב גידול האוכלוסייה)
שנת 2060 ✓	8.8 (על פי קצב גידול האוכלוסייה)

המשמעות: יש הצע מספיק של מלט ממפעלים הקיימים במרכז ומיבוא לפחות עד 2060.

שדרוג מפעל המלט בהר-טוב

✓ נשר רכשה את מפעל המלט בהר טוב בשנת 1969 כמפעל מיושן ולא יעיל ששודרג לאחרונה בשנת 1974. כדי להפכו לקו ייצור כלכלי הוא נדרש עתה לשדרוג משמעותי.

✓ כלכלית, שדרוג והרחבה בעתיד של המפעל בהר-טוב ל-2 מיליון טון מלט שנה, עדיפים על הקמת מפעל חדש בנגב או בגליל.

✓ כושר הייצור של רמלה והרטוב (לאחר שדרוג) יהיה 7 מיליון טון מלט לשנה, המשתווה לסה"כ הביקוש המקומי למלט בשנת 2040 לפי "דו"ח הרשקוביץ".

✓ וועדת "הרשקוביץ" רואה במלט מוצר אסטרטגי, אבל ניתן יהיה לייבא עד 20% מהביקוש המקומי. לכן ניתן לדחות את המעבר לנגב לפחות עד מעבר לשנת 2060.

המפעל חדש בנגב ותוספת עלויות ההובלה

✓ מפעל עתידי נוסף של מלט יידרש וצפוי להיות מוקם בנגב או בצפון רק לאחר 2060.

✓ תוספת עלות הובלת המלט מהדרום למרכז הביקושים היום הינה כ- 15 ₪ לטון מלט (אומדן, מתוך נתוני דו"ח הרשקוביץ). בפועל צפויה הסטת הביקושים לנגב בעתיד.

✓ הצדקה לתמלוגים במקרה זה יכולה להיות מוסברת לצורך הקמת "קרן" למימון הפרשי עלויות ההובלה של מלט.

לכן:

התמלוגים הקיימים של 3.27 ₪ לכל טון מלט מספיקים (אם ינותבו "לקרן"), בריבית ריאלית של 2.5% לשנה, לממן את כל תוספת עלות ההובלה העתידית מהנגב לפחות עד שנת 2100.

העדר צורך מלא לפיצוי הדורות הבאים

לדעתנו:

גם אם הדורות הבאים יצטרכו לשלם תוספת עלויות הובלה על מלט שייוצר בנגב, הרי שזהו מקרה של חלוקה בין דורית של מוצרים בני קיימא שלא נידרש פיצוי בגין,

זאת כיוון ש:

הדורות הבאים, הם אלו שיקבלו את הרוב המלט המיוצר היום בדרך של ירושה מהדור הנוכחי. השימוש במלט הוא למבנים, גשרים ועבודות תשתית אחרות מוצרים בני קיימא (בניכוי פחת של כ-1% לשנה), אשר עוברים מדור לדור.

הפרקטיקה הבינלאומית

✓ נראה שבמדינות המפותחות (שהם בסיס ההשוואה למדינת ישראל) התמלוגים המקומיים על אבן גיר הם תמלוגים שוליים אם בכלל.

✓ על פי הנתונים שבידינו, נראה שהתמלוגים על אבן גיר במדינות המפותחות הם בתחום הממוצע של כ- \$ 0.6 לכל טון אבן גיר.

✓ אוסטרליה הינה מדינה מפותחת שבחנה את נושא התמלוגים על אבן גיר לאחרונה (ראו שקף להלן).

✓ **כיוון שלישראל ולמדינות המפותחות עקרונות משותפים לגבי:**
חשיבות אסטרטגית של תעשיית המלט, יצור יעיל של מלט, מחירים הוגנים, ולרובם המכריע יש מצאי בשפע של אבן גיר,

נראה שיש הגיון רב לאמץ את הפרקטיקה של המדינות המפותחות בנושא תמלוגים על אבן גיר.

הניסיון של ועדת "ששינסקי האוסטרלית"

באוסטרליה כמו בישראל נעשתה בשנים האחרונות בחינה מחודשת ומקיפה של מדיניות המיסוי הכוללת הרצויה של משאבי הטבע. ✓

הועדה האוסטרלית (Henry Review) קבעה כי אין הגיון בהטלת מיסוי על רווחי יתר על תעשיית הפקת חומרי הגלם לייצור מלט וכי על חומרי גלם אלה יוטלו תמלוגים נמוכים מאוד. ✓

הרציונל להחלטה – **חומרי הגלם לייצור מלט הינם low unit value minerals שאינם במחסור ואין בהם מרכיב מהותי של רנטה כלכלית.** ✓

בישראל, בניגוד לאוסטרליה, יש בנוסף גם פיקוח על מחירי המלט, והם נמוכים בכ-45% מהמחירים באוסטרליה. ✓

התמלוגים על חומרי גלם לתעשיית המלט באוסטרליה בסנטיים של דולר אוסטרלי לטון חומר גלם 2010,

התמלוגים על גבס וחרסית	התמלוגים על אבן גיר	המדינה באוסטרליה
50 סנט לטון	75 סנט לטון	Queensland
35 סנט לטון	40 סנט לטון	New South Wales
87 סנט לטון	87 סנט לטון	Victoria
60 סנט לטון	60 סנט לטון	Tasmania
גבס – 3.5% מהמכירות, חרסית – 35 סנט לטון	35 סנט לטון	South Australia
50 סנט לטון	50 סנט לטון	Western Australia
פטור מתמלוגים	פטור מתמלוגים	Northern Territory

מחיר טון מלט באוסטרליה מעל \$ 160

השורה התחתונה של חוות הדעת

- ✓ מלט הוא מוצר הכרחי בבניית התשתיות ותחום הדיור. לכן כל תושבי המדינה משתמשים במוצרים אלו באופן ישיר או עקיף.
- ✓ כיוון שאין כל מחסור בחומרי הגלם לייצור מלט, לא נדרש לשלם תמלוגים על אבן הגיר והחרסית.
- ✓ מחירי המלט מפוקחים להגביל רווחיות לשיעור תשואה הוגן.
- ✓ גמישות הביקוש למלט נמוכה מאוד וכל תוספת של תמלוגים תועמס ברובה המכריע על הצרכנים (תושבי המדינה כולם).
- ✓ העלאת מחיר המלט, תביא לעיוות בהקצאת המוצרים שצורך הצרכן ולכן תהיה פגיעה ברווחה (מס ייחודי על מוצר ספציפי).

תודה

על ההזדמנות להציג את השקפתנו